

**SURADNJA SEDAM
ŠKOLA KOJE NOSE
IME MATIJE GUPCA**

OČUVATI JEZIČNU RAZNOLIKOST OD ZAGORJA DO BARANJE

Šest hrvatskih škola i jedna iz Vojvodine okupile su se u projektu kojim su slavili jezičnu i kulturnu raznolikost. Zajedničko im je ime – svih sedam osnovki nosi naziv Matije Gupca, legendarnog vođe Seljačke bune koji je 1573. godine u donjostubičkom kraju poveo otpor protiv vlastelina Franje Tahija. Projekt je potekao iz Međunarodne osnovne škole Matije Gupca iz Zagreba, a pridružile su mu se škole imenjakinje iz Čeminca, Gornje Stubice, Jarmine, Magadenovca, Piškorevaca te iz Tavankuta.

Suradnja sa školama krenula je iz projekta *In Medias ReStart*, u kojem se u zagrebačkoj OŠ Matije Gupca bave poučavanjem medijske, digitalne, čitalačke, prirodoslovne, višejezične i višekulturne pismenosti.

Projekt je osmislila i koordinirala knjižničarka Irena Šafarik Župić, dok je za jezična pitanja bila zadužena učiteljica hrvatskog jezika Mirjana Blažičko. Sufinanciran je iz Europskoga socijalnog fonda, a nositelj je zagrebačka škola uz partnerstvo OŠ Marija Martinolića iz Malog Lošinja te SŠ Marka Marulića iz Slatine. Svrha je projekta razviti izvannastavne kurikulume za učenike od trećeg razreda osnovne do drugog razreda srednje škole.

SVI GUPČEVI JEZICI

Želeći potaknuti međuškolsku suradnju, povodom obljetnice Seljačke bune pozvali su škole imenjakinje da se priključe novom projektu „Svi Gupčevi jezici”. Svaka je škola imala zadatak predstaviti jezične osobitosti svoje škole, kao i svoju školu te njezine najvažnije posebnosti.

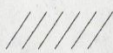
– Budući da sve škole nose ime Matije Gupca, pretpostavka je bila da u isto vrijeme obilježavaju obljetnicu Seljačke bune, a u to nam vrijeme svima obično pada i dan škole. I dosad smo surađivali s nekim školama imenjakinjama, a sad je bila prilika da nas putem tehnologije, videokonferencijom, povežemo sve odjednom na zajedničkom zadatku – rekla nam je učiteljica Blažičko.

OŠ Matije Gupca iz Zagreba ponosno je pokazala svoju višekulturnost. Naime, njezin međunarodni program pohađaju učenici iz brojnih zemalja te su u videomaterijalu predstavili ljepotu raznolikosti svojih nošnji i dvadesetak materinskih jezika. Svaki se učenik predstavio na svome materinskom jeziku, noseći obilježja svoje zemlje. Ove školske godine zagrebačkoga Gupca pohađa 695 učenika, dodaje Blažičko te objašnjava da s ponosom nose njegovo ime:

– Matija Gubec bio je vođa Seljačke bune koja se dogodila za slobodu seljaka, bio je čovjek koji je za ondašnje pojmove takoreći pomicao granice. Danas u školi promičemo pomicanje granica u obrazovnome i odgojnome smislu te kritičkome mišljenju naših učenika.

Učenici zagrebačke škole već u prvome razredu doznaju osnovne informacije o Matiji Gupcu. Kasnije, kako usvajaju nova gradiva, nadopunjuju te informacije. Budući da svake

NAPISAO Branko Nad

godine tematski obilježavaju Dan škole i Seljačku bunu, o tome dijelu hrvatske povijesti sigurno znaju više od učenika škola koje nose druga imena. Primjerice, istražuju Seljačku bunu u umjetničkim djelima, otkrivaju broj ulica ili trgova koji nose ime Matije Gupca.

BORBA ZA PRAVICU

U dvorištu im je posaden tzv. klon Gupčeve lipe, koja raste u Gornjoj Stubici i stara je četrdeset stoljeća. Te su lipe posadene u dvorištima svih škola koje nose ime Matije Gupca. Inici-

jativa je potekla, naravno, iz Gupčeva kraja, otkriva nam Ines Krušelj-Vidas, knjižničarka OŠ Matije Gubec u Gornjoj Stubici. Njihovi su đaci za ovaj projekt pripremili legendu o Matiji Gupcu, kao i strip o Seljačkoj buni.

– Prema legendi, u špilji na poznatoj Zagrebačkoj gori za kamenim stolom sjedi Matija Gubec i njegovi vojnici. Gupcu kroz stoljeća raste duga brada i kada ona obraste oko stola devet puta ponovo će se vođa Seljačke bune probuditi i povesti seljake u novu borbu za pravicu – saznajemo od Krušelj-Vidac.

Budući da je Gornja Stubica izravno vezana za samo mjesto održavanja Seljačke bune, rodnoga kraja Matije Gupca, u školi se nizom aktivnosti obrađuje taj, za zagorski kraj, važan povijesni događaj.

– Posljednjih godina u Stubici se organizira uprizorenje Seljačke bune, pa školari posjećuju taj događaj kako bi uživo vidjeli tu bitku, taj pothvat vođe seljaka protiv brojnijih i vojno najmoćnijih feudalaca.

U školskom se kurikulumu svaki put kad se obrađuje neka tema iz zavičajne baštine iznova obrađuje i lik Matije Gupca, da i nove generacije djece spoznaju zašto škola nosi baš njegovo ime. Slušaju o slavnoj Seljačkoj buni od baka i djedova, nešto pročitaju u školskoj knjižnici, nešto nauče na satovima hrvatskog jezika i povijesti te se može reći da taj dio povijesti možda i najbolje poznaju.

Učiteljicu hrvatskog jezika Ivanu Arambašić iz OŠ Matija Gubec u slavonskim Piškorcima posebno je obradovala prilika da u projektu predstavi pravi dragulj zavičajne baštine – staroperkovački govor, zaštićen kao nematerijalno kulturno dobro Republike Hrvatske.

Voljela bi, kaže, kada bi se zavičajnim govorom više stigli baviti u redovitoj satnici hrvatskog jezika. Uglavnom obrađuju dijalekte koje propisuje nastavni plan i program, dok se onda lokalnom staroperkovačkom govoru posvećuju kad stignu.

– Djeca se katkad srame govoriti tim jezikom svojih baka i djedova. Jer i oni, iako s ovog ruralnog područja, vole biti u trendu i takav starinski dijalekt smatraju suvišnim. Radije bi govorili takoreći po gradski, ističu sami, nego jezikom sa sela. Zato organiziram dodatne satove i aktivnosti kad se bavimo baš staroperkovačkim, kako bi djeca shvatila njegovu ljepotu, ali i važnost za baštinu našega kraja.

SLAVONSKI ZAGORCI

U nastavi jezičnog izražavanja Arambašić nastoji potaknuti samostalne literarne ostvaraje u kojima bi do izražaja došla staroperkovačka riječ. Učenicima daje slobodnu temu, jer tako ostavlja otvoren prostor za uporabu različitih riječi i stiha. Raduje je što je tako povećala samopouzdanje novopridošlih učenika koji su, dosad, pokušali na neki način sakriti perkovački govor u svom izričaju.

U slavonskom selu Jarmina također postoji škola Matija Gubec. Učiteljica biologije Snježana Crčić objašnjava nam da nije čudo

Gupčeva lipa stara 400 godina u Gornjoj Stubici

Klon Gupčeve lipe u dvorištu škole u Magadenovcu

KLONOVI GUPČEVE LIPE

Jedini živi svjedok događaja iz Seljačke bune 1573. godine jest tzv. Gupčeva lipa, koja je smještena pokraj crkve sv. Jurja u Gornjoj Stubici. Procjenjuje se da je stara više od 400 godina, a prema narodnoj predaji upravo je pod njom Matija Gubec okupljao svoje istomišljenike i s tog ih je mjesta poveo u borbu za pravicu.

Lipa je visoka devet metara, a deblu joj ima opseg 4,70 metara. Spomenikom prirode proglašena je 1957. godine te je stavljena pod zaštitu države, odnosno proglašena zaštićenim spomenikom kulture. U svrhu očuvanja genofonda Gupčeve lipe, 2011. godine zasnovan je Živi arhiv Gupčeve lipe. Sadnice Gupčeve lipe vegetativnim su putem uzgojene u Hrvatskom šumarskom institutu Jastrebarsko, a zagorske ekološke udruge i sama OŠ Gornja Stubica, kao inicijator tog projekta, dijele njezine sadnice diljem Hrvatske.

Godišnjica Seljačke bune u svakoj se Gupčevoj školi obilježava na poseban način (foto Zrinka Stakor)

što se škola zove po vođi Seljačke bune, jer je Jarmina, unatoč tome što je u srcu Slavonije, zapravo zagorsko selo, budući da se mnogo stanovnika Hrvatskog zagorja početkom 20. stoljeća doselio ondje.

– U selu je napravljena posebna Etno kuća, u kojoj se njeguje zavičajna baština Hrvatskog zagorja, a naši učenici podjednako dobro govore zagorskim i slavonskim dijalektom. Rado njeguju običaje svojih baka, vole folklor, imamo skupinu folklorša u školi i u samome mjestu. Dramska i literarna grupa također njeguju dijalekt. Čak i školski botaničari njeguju autohtone biljne vrste Hrvatskog zagorja te brinu, dakako, i o klonovima Gupčeve lipe – govori Crčić.

Većina učenika škole u Jarmini, od dvjestotinjak djece ukupno, zapravo ima zagorske korijene stoga su vrlo rado prihvatili poziv zagrebačke škole imenjakinja da sudjeluju

u projektu „Svi Gupčevi jezici”. Svake godine ionako posjećuju zavičaj svojih baka i djedova, od Krapine do same Stubice, gdje se Seljačka buna i dogodila. Projekt su u Jarmini vodile učiteljice razredne nastave Vlatka Ilić i Nevena Delaš s učenicima 2. a razreda, koji su se predstavili videouratkom *Priče iz bakine mladosti*.

U studenome 2017. godine škola u Čemincima uzela je ime „Matija Gubec”, jer je dotad nosila samo naziv mjesta, što je uobičajeno za skoro sve škole u Baranji. Stoga je bilo logično da se i ova škola uključi u projekt „Svi Gupčevi jezici”, rekla nam je knjižničarka Marijana Kuna. Putem videokonferencije upoznali su učitelje i djecu iz škola imenjakinja, planiraju nastavak suradnje te eventualne posjete jedni drugima. Prvo će na red doći posjet školi u Piškorevcima, koja im je fizički najbliža, a nije daleko ni vojvodanski Tavankut.

PUTOVIMA SELJAČKE BUNE

U vojvodanskom Tavankutu, mjestu na sjeveru Bačke, osnovna škola osnovana je još 1847. godine, a 1956. godine dobila je naziv Matija Gubec. Škola danas ima 261 učenika, a u njoj radi 40 nastavnika, govori nam ravnateljica Stanislava Stantić Prčić. U projektu „Svi Gupčevi jezici” na bunjevačkoj su ikavici predstavili običaje i tradiciju bunjevačkih Hrvata:

– Naši učenici danas imaju prilično opširna znanja i o Matiji Gupcu i o Seljačkoj buni, čemu u znatnoj mjeri pridonose i razvijene suradnje sa školama istoga imena iz Republike Hrvatske. Prije svega tu je osnovna škola iz Gornje Stubice u čiji smo se projekt kloniranja Gupčeve lipe uključili 2010. godine zasađivši jednu mladicu u školskom atriju. Svoju lipu budnim okom pazimo i njegujemo te sustavno pratimo njezin razvoj. U više prilika, a posljednji put 2018. godine, bili smo gosti gornjostubičke škole i prisustvovali uprizorenjima bitaka te posjetili Muzej seljačkih buna.

Gupčevo ime nosi i škola u slavonskom Magadenovcu, koja ima čak devet područnih objekata pa su se kolegama iz škola imenja-

POEZIJA NA STAROPERKOVAČKOM

Svinjar

Na Urbarju baja svinje čuva.
Ponio je slanine i kruva.

U torbi se još nađe i vina,
za svinjara to je gozba fina.

Vatru loži, na nju drva meće
i slaninu polagano peće.

Kruva, masti, luka je narezo,
a i vina pomalo natezo.

Dok je baja slaninu pojio,
Sve je svoje svinje pogubijo.

Kake su to životinje lude?!
Malo prije sve su bile tude.

Ona Gara, ona to prednjači
Ni sa Bundom sad i' neću naći.

Došo doma, dada s trima viče:
Da s' sačuvo barem jedno svinče!

Bez večere ti ćeš ići leći,
A slaninu sutra nećeš peći.

Filip Šarčević, 8. razred

Učenici iz Tavankuta na uprizorenju bitke kod Stubice

KOLIKO MALI STUBIČANI ZNAJU O GUPCU?

Antonija Čmarec, 6. b

Matija Gubec rođen je u selu Hižakovcu, blizu Gornje Stubice. Živio je u hižici, a zapravo je cijela kuća samo jedna sobica. Imao je svoj vinograd i bio je seljak.

Lucija Lešković, 5. b

Seljaci su morali Franji Tahiju dati porez od svega što su na svom gospodarstvu privredili. Životinje, vina, svega što je na njihovoj zemlji rodilo.

Ema Debeljak, 5. b

Gubec je okupio seljake. Oni su bili jedna ekipa i sastajali su se kod Gupčeve lipe. Dogovorili su da se treba pobuniti protiv plemića. Plemići su ih jako tlačili i bili su nepravedni.

Andrea Ilinić, 5. b

Boriti se za prava seljaka u doba kada je Gubec živio bilo je jako hrabro. Zato ga smatramo junakom te je zaslužio da se i naša škola po njemu zove.

U JARMINI SE PONOSE IMENOM ŠKOLE

Klara Crčić, 8. razred

Matija Ambroz Gubec pokazao je da biti vođa znači boriti se uz brata čovjeka i da najmanji među nama mogu postići velike stvari. Bio je borac za pravdu i jednakost koji je i sam osjetio kako je biti tlačen, ponižen i lišen ljudskih prava. Pokazao je da glas pravde i slobode ne poznaje granice.

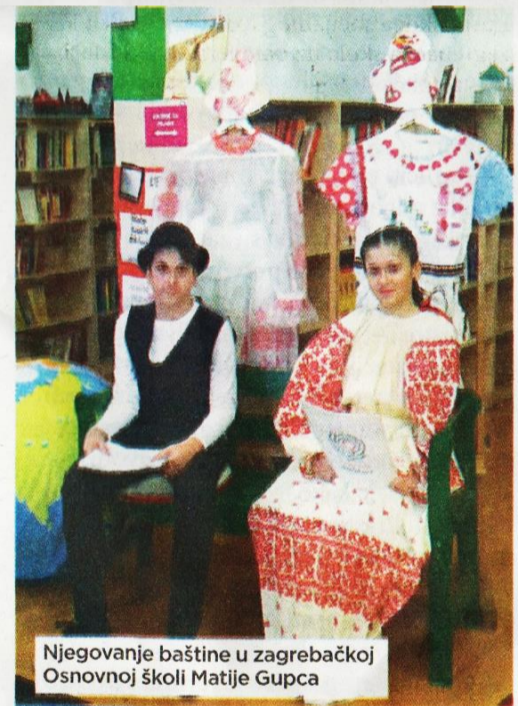
Borna Dukez, 7. a

Kad je izbila buna, seljaci su izabrali Gupca za vođu, jer su smatrali da se, među ostalim, odlikuje pameću i hrabrošću. U kratkome vremenu bune Gubec se pokazao kao sposoban organizator i nadahnjujući vođa, pa je odmah nakon smrti ušao u legendu.

UPUĆUJUĆI UČENIKE U LJEPOTU I BOGATSTVO NJIHOVA MATERINSKOG JEZIKA, NA NEŠTO VRIJEDNO OČUVANJA, POTAKNULA SAM IH NA AKTIVNIJE PISMENO I USMENO IZRAŽAVANJE. TAKO ĆE IPAK U NJIMA OSTATI LJUBAV PREMA „MAMINU GOVORU”, KOJEGA ĆE PRENIJETI I NA GENERACIJE KOJE DOLAZE

IVANA ARAMBAŠIĆ,
OŠ MATIJA GUBEC,
PIŠKOREVCI

Njegovanje baštine u zagrebačkoj Osnovnoj školi Matije Gupca

kinja predstavili filmom o svojoj školi. Ime Matije Gupca uzeli su pri osnutku škole 1973. godine, budući da se tada obilježavala 400. godišnjica Seljačke bune, govori nam knjižničarka Ivana Virovac Bešić:

– U projektu ‘Svi Gupčevi jezici’ djeca su predstavila jezičnu i kulturnu baštinu sela Marjanci. Učenici su pričali na marjanačkom dijalektu, nastalom baš na mikrolokality tog sela. Taj se dijalekt sve više gubi, naročito pod utjecajem medija i novije tehnologije. Stoga bi trebalo češće i kvalitetnije njegovati taj zavičajni govor – zaključuje Virovac Bešić.

Upravo je to bio glavni zadatak projekta „Svi Gupčevi jezici”, kao što su nam rekle učiteljice iz zagrebačke škole Matije Gupca. Kad u prenatrpanoj satnici nema vremena za očuvanje jezične raznolikosti, onda barem ovakvom međuškolskom suradnjom valja očuvati dijalekte i jezičnu baštinu baka i djedova. Ako to s djecom neće napraviti njihove učiteljice, tko će? Na mladima ionako svijet, pa onda i starinska riječ, ostaju.